

Силабус
навчальної дисципліни
Спеціальна педагогіка
2023-2024 навчальний рік

Освітня програма «Дошкільна освіта»
Спеціальність 012 Дошкільна освіта
Галузь знань 01
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Викладач (і)	Ревуцька Олена Володимирівна, к.пед.н., доцент кафедри прикладної психології та логопедії. Самойленко Інна Олександрівна, асистент кафедри прикладної психології та логопедії
Посилання на сайт	-
Контактний тел.	+380 66 253 2854 (Telegram) +380 66 616 3432 (Telegram)
Е-mail викладача:	revutskaya.helena@gmail.com ; inna.sechina93@gmail.com
Графік консультацій	Вівторок-четвер: 14.00-17.00 (Ревуцька Олена Володимирівна). Середа-п'ятниця 14.00-17.00 (Самойленко Інна Олександрівна).

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

для денної форми навчання

Кількість кредитів/годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
3/90	12	12	66	екзамен

для заочної форми навчання

Кількість кредитів/годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
3/90	10	6	74	екзамен

Семестр: осінній/весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: особи з особливими освітніми потребами, інклюзивна освіта, сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, психокрекційна педагогіка, первазивні порушення, логопедагогіка.

Мета та предмет курсу:

Метою викладання навчальної дисципліни «Спеціальна педагогіка» є озброєння здобувачів вищої освіти знаннями з теорії спеціального навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами в спеціальних закладах, практична підготовка здобувачів вищої освіти до виконання професійних обов'язків дефектолога спеціальної школи або закладу дошкільної освіти.

Предметом даної дисципліни є дослідження історичних та педагогічних аспектів спеціальної педагогіки, вивчення підходів держави та суспільства до організації спеціальної освіти дітей з особливими освітніми потребами. Курс надає комплексні знання, охоплюючи як теоретичні, так і практичні аспекти спеціальної освіти, розвиває професійні навички, сприяє практичному оволодінню основними педагогічними категоріями та поняттями в галузі спеціальної педагогіки.

Компетентності та програмні результати навчання:

ЗК-9. Дослідницько-аналітична компетентність. Здатність виявляти та вирішувати проблеми; знати основні методи наукового пошуку; вміти систематизувати та узагальнювати отримані результати, обробляти та аналізувати інформацію; формулювати логічні висновки; оформлювати і презентувати результати наукової діяльності.

ЗК-12. Загальнонавчальна. Здатність навчатися й оволодівати інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

ФК-1. Теоретико-методологічна. Здатність до застосування знань провідних гуманістичних теорій, концепцій, вчень щодо виховання і навчання осіб з обмеженими психофізичними можливостями, зокрема, порушеннями мовленнєвого розвитку; здатність відстоювати власні корекційно-педагогічні, навчально-реабілітаційні переконання, дотримуватись їх у житті та професійній діяльності.

ПРН-1. Знає сучасні теоретичні основи спеціальної освіти, здатний застосовувати елементи теоретичного та експериментального дослідження в професійній діяльності.

ПРН-2. Володіє знаннями в галузі спеціальної освіти при вирішенні освітньо-виховних та науково-методичних завдань з урахуванням вікових та індивідуально-типологічних відмінностей дітей.

ПРН-4. Здатний до застосування в освітньому процесі сучасних методик, корекційно-педагогічних технологій та технічних засобів навчання для забезпечення якості володіння навчальними досягненнями.

Зміст курсу:

Змістовий модуль 1. Спеціальна педагогіка як галузь наукового знання

Тема 1.1. Предмет, завдання спеціальної педагогіки

Об'єкт, предмет, мета й завдання спеціальної педагогіки. Категоріально-понятійний апарат спеціальної педагогіки. Галузі спеціальної педагогіки. Зв'язок спеціальної педагогіки з іншими науками. Методологічні й теоретичні основи спеціальної педагогіки. Принципи спеціальної педагогіки. Методи дослідження у спеціальній педагогіці.

Тема 1.2. Історичні аспекти розвитку спеціальної педагогіки

Історичні аспекти розвитку спеціальної педагогіки в країнах Європи, Азії, Америки. Історія становлення спеціальної освіти в Україні. Сучасний стан розвитку спеціальної освіти в Україні. Впровадження інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами як вимога часу.

Змістовий модуль 2. Сучасні підходи до класифікації порушень психофізичного розвитку дітей та спеціальна освіта осіб з особливими освітніми потребами

Тема 2.1. Педагогічна типологія дітей з особливими освітніми потребами

Закономірності психофізичного розвитку дитини. Загальна характеристика критичних періодів розвитку. Сучасні підходи до проблеми періодизації розвитку дитини. Вікові показники та особливості нервово-психічного розвитку дитини. Причини виникнення порушень у розвитку дитини. Тератогенні фактори середовища. Шкідливий вплив важких металів на організм дитини. Шкідливий вплив куріння, лікарських препаратів, алкоголю, наркотиків на організм дитини. Вплив віл-інфекції на організм дитини.

Сучасна педагогічна типологія дітей з особливими освітніми потребами. Варіанти дизонтогенезу за В. Лебединським. Діти з особливими освітніми потребами: медична модель, соціальна модель; категорії дітей з ООП; категорії особливих освітніх потреб (труднощів), рівні підтримки в освітньому процесі осіб з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах (групах) закладів дошкільної та загальної середньої освіти.

Тема 2.2. Медичні та психолого-педагогічні аспекти організації розвитку, реабілітації, навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами

Служба раннього втручання: завдання, принципи організації, технології.

Освіта дітей з особливими освітніми потребами: сучасні тенденції, проблеми, перспективи.

Система корекційного виховання у спеціальних закладах дошкільної освіти.

Система корекційного навчання та виховання у спеціальних закладах середньої освіти.

Сучасні тенденції інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами в закладах освіти.

Змістовий модуль 3. Педагогічні системи спеціальної освіти: сурдопедагогіка – наука про навчання і виховання дітей з порушенням слуху

Тема 3.1. Загальні основи сурдопедагогіки

Предмет, завдання сурдопедагогіки. Зв'язок сурдопедагогіки з іншими науками. Історія розвитку поглядів на виховання та навчання дітей з порушеннями слуху. Вплив зниження слуху на загальний розвиток дітей. Педагогічна класифікація дітей з порушеннями слухової функції. Методи дослідження слухової функції (суб'єктивні та об'єктивні). Особливості розвитку осіб з порушеннями слухової функції.

Тема 3.2. Основи сурдодидактики.

Спеціальна освіта дітей з порушеннями слуху. Білінгвістичний підхід у сурдопедагогіці. Педагогічна система навчання дітей з порушеннями слуху на основі словесного мовлення. Верботональна система навчання дітей, що нечують. Засоби компенсації порушеного слуху. Спеціальні технічні засоби для дітей з порушеннями слуху. Професійна освіта й соціальна адаптація осіб з порушеним слухом. Кохлеарна імплантація в реабілітації осіб з порушенням слуху. Теорія та практика виховання дітей з порушеннями слухової функції. 6

Змістовий модуль 4. Педагогічні системи спеціальної освіти: тифлопедагогіка – наука про навчання та виховання дітей з порушенням зору

Тема 4.1. Загальні питання тифлопедагогіки

Тифлопедагогіка – як наука: об'єкт, предмет та завдання тифлопедагогіки. З історії тифлопедагогіки. Зв'язок тифлопедагогіки з іншими науками. Ступені порушення зору; причини й наслідки порушень зору. Організація допомоги дітям з порушеним зором в Україні. Допомога у системі охорони здоров'я, системи соціального захисту, в системі освіти.

Тема 4.2. Основи тифлодидактики

Особливості розвитку осіб з порушеннями зорової функції. Процес, принципи та методи навчання в школах для дітей з порушеним зором. Підручники та засоби навчання дітей з порушеним зором. Тифлотехнічні засоби компенсації порушених функцій зорового аналізатора. Виховання дітей з порушеним зором. Професійне навчання, профорієнтація, професійна освіта й трудова діяльність осіб з порушеним зором.

Змістовий модуль 5. Педагогічні системи спеціальної освіти: психокрекційна педагогіка (олігофренопедагогіка) – наука про навчання та виховання дітей з порушенням інтелектуального розвитку

Тема 5.1. Загальні основи олігофренопедагогіки

Предмет, завдання та принципи, методи олігофренопедагогіки. Завдання спеціального дошкільного виховання та система спеціальних закладів для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Теорія освіти та навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Особливості фізичного та психічного розвитку дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Затримка психічного розвитку як педагогічна проблема (труднощі у навчанні). Загальна характеристика осіб із труднощами у навчанні. Форми затримки психічного розвитку у дітей. Особливості психічного розвитку дітей, які мають труднощі у навчанні. Особливості корекційно-компенсаторної роботи з дітьми, які мають труднощі у навчанні.

Тема 5.2. Система навчально-виховних закладів для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Освітньо-виховні заклади для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Корекційно-виховна спрямованість педагогічного процесу у спеціальній школі для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Своєрідність процесу навчання, принципи, зміст, методи навчання та форми організації навчально-виховної і корекційної роботи у спеціальній школі для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Трудове виховання та професійно-трудова підготовка, фізичне та естетичне виховання учнів спеціальної школи для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Змістовий модуль 6. Педагогічні системи спеціальної освіти: аутологія, ортопедагогіка, логопедагогіка

Тема 6.1. Загальна характеристика осіб з первазивними порушеннями.

Аутологія: визначення, предмет, об'єкт, мета, завдання, актуальні проблеми. Аутологія як міждисциплінарна галузь наукового знання і практики: внутрішньосистемні і міжсистемні зв'язки з іншими науками. Історія вивчення аутизму як самостійного порушення розвитку. Внесок українських вчених-дефектологів у світовий науковий простір дослідження проблеми РАС. Причини, мозкові механізми РАС: генетичні зміни, соціальні умови, порушення

нейропсихологічних систем як фундаментальні причини аутичного розладу. Класифікація розладів аутистичного спектра.

Стратегії і тактики допомоги дітям з РАС. Клінічні прояви аутизму, ознаки та симптоми порушення розвитку. Механізми порушення розвитку за аутичним типом. Скринінгові дослідження розладів за аутичним типом. Інтенсифікація корекції розвитку дітей з РАС як психолого-педагогічна проблема. Стратегії і тактики допомоги дітям з РАС. Сучасні підходи до корекції порушень аутичного спектра. Психолого-педагогічна корекція розладів аутичного спектра. **Тема 6.2 Спеціальна освіта осіб з порушеннями опорно-рухового апарату, з порушеннями мовлення.**

Загальна характеристика порушень опорно-рухового апарату. Історія ортопедагогіки. Визначення, причини, рухові та мовленнєві порушення при дитячому церебральному паралічі. Системний підхід до корекційно-педагогічної роботи при порушеннях опорно-рухового апарату. Профорієнтація дітей при порушеннях опорно-рухового апарату.

Спеціальна освіта дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку. Загальна характеристика порушень мовлення Психолого-педагогічна характеристика дітей з мовленнєвими порушеннями. Основні види логопедичної допомоги дітям, які мають мовленнєві порушення. Спеціальні школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

Методи навчання:

Словесні методи: Форуми та групові дискусії, бесіди та обговорення.

Наочні методи: Лекція з використанням мультимедійної презентації, відео лекції, таблиці та анімації.

Практичні методи: Ігрове проєктування, ділові та рольові ігри, дослідження конкретних ситуацій (Case method), мозковий штурм.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

- **Безпека.** З урахуванням воєнного стану в країні, ми робимо акцент на дотриманні правил поведінки на час небезпеки (ракетні обстріли) та сигналу тривоги. Важливо, перейти в найближче укриття або застосувати «правило 2 стін», аби зберегти своє життя. Якщо під час заняття звучить повітряна тривога, робота припиняється і формат заняття переходить в асинхронний режим. За можливістю повідомити про свій стан. Після закінчення сигналу про небезпеку - повертаємось на заняття, у відповідності до розкладу.

- **Відвідування занять.** Присутність на всіх заняттях (лекції та семінарські заняття), підсумковому модульному контролі є обов'язковим з метою поточного та підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (рівень теоретичних знань та практичних умінь і навичок з усіх

тем навчальної дисципліни) за результатами аудиторних занять, самостійної та індивідуальної роботи (окрім випадків з поважної причини).

- **Дедлайн та відпрацювання пропусків.** Відпрацювання пропущених занять з поважної причини відбувається у будь-який час, зручний для викладача, у т. ч. згідно з графіком індивідуальних консультацій. Здобувачам, які пропустили заняття з вагомих причин, може бути надана можливість доопрацювати пропущений матеріал через додаткові консультації, домашні завдання або інші методи, визначені викладачем. Дедлайн встановлюється викладачем та повідомляється здобувачам вищої освіти заздалегідь до їх виконання. Студенти несуть відповідальність за своєчасне відправлення завдань та проєктів.

- **Академічна доброчесність та етика навчання.** Здобувачі вищої освіти повинні підтримувати високі стандарти академічної доброчесності. Це включає в себе заборону плагіату будь-якої форми, включаючи копіювання тексту, ідей або матеріалів інших авторів без належного посилання. Порухення академічної доброчесності може мати серйозні наслідки, включаючи зниження балів, відмову у прийнятих завданнях, чи навіть виключення з курсу або навчального закладу, в залежності від порушення важкості.

Здобувачам слід володіти повагою до інших членів навчального процесу. Недостойна поведінка, включаючи образи, дискримінацію та насильство, не припустимі!

- **Активна взаємодія.** Основною платформою для нашої співпраці є **MOODLE** <https://edu.bdpu.org//>. Для більш комфортної взаємодії в межах дисципліни створено Telegram-групу. В якій Ви можете активно брати участь в обговореннях та діалогах, робити запити, коментувати інформацію задля збагачення навчального процесу. Ділитися своїми враженнями та емоціями!

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність:

Наявність технічного обладнання (комп'ютер, ноутбук, інтернет-з'єднання та інші пристрої), опорні конспекти лекцій (презентації); ілюстративні (відео) матеріали, робота на платформах та вебсервісах (Zoom, Moodle, ChatGPT, Learningapps, Canva, Jamboard, Miro).

Система оцінювання та вимоги:

Поточний контроль може проводитися у формі фіксованих виступів здобувачів при обговоренні теоретичних питань (з науковими повідомленнями, рефератами), письмового експрес-контролю, перевірки конспектів занять, розв'язання та моделювання професійно зорієнтованих ситуацій, підготовки творчих проєктів, а також у формі тестування. Нарахування рейтингових балів за формами поточного контролю здійснюється за такими *критеріями*

оцінювання як: повнота та логічність знань, володіння понятійним апаратом, вміння аргументувати та робити власні висновки; враховується характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо); глибина знань, їх зв'язок з практикою, інтегрування з суміжними дисциплінами; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач, вміння планувати діяльність відповідно до програмових вимог, добирати ефективні методи та прийоми відповідно до поставлених завдань, творчо підходити до розв'язання професійно зорієнтованих ситуацій.

№ п/п	Види робіт	Кількість балів
1	Рейтингове оцінювання курсу аудиторних занять та самостійної роботи:	
1.1	Підготовка фіксованого виступу	1-5 балів
1.2	Участь у обговоренні питань плану аудиторних занять	1-5 балів
1.3	Використання додаткових літературних джерел, анотації статей	1-5 балів
1.4	Підготовка реферату	1-5 балів
1.5	Підготовка наукового повідомлення	1-5 балів
1.6	Самостійне опрацювання окремих питань	1-5 балів
1.7	Тестування	1-5 балів
1.8	Перевірка зошита (конспектів)	1-5 балів
2	Форми модульного контролю:	
2.1	Глибоке розкриття всіх питань	5 балів
2.2	Повна, коротка відповідь	4 бали
2.3	Коротка відповідь з кількома помилками	3 бали
2.4	Неповна відповідь	2 бали
2.5	Неповна відповідь зі значною кількістю недоліків	1 бал
2.6	Незадовільна відповідь	0 балів
2.7	Модульна контрольна робота	40 балів
3	Штрафні бали:	
3.1	За відсутність на аудиторних заняттях	мінус 2 бали
3.2	Неготовність до аудиторних заняття	мінус 3 бали

Форми і зміст поточного контролю з кожного змістового модуля визначаються в навчально-методичному забезпеченні.

Мінімальний прохідний бал допущення до екзамену 25.

Семестровий контроль проводиться у формі екзамену.

Максимальна кількість балів, що нараховується за екзамен 50 балів.

Критеріями оцінювання є:

Бали	Критерії оцінювання
40 – 50	Відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Спостерігається глибоке володіння матеріалом, здобувач висловлює власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал. Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.
15 – 39	Відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.
1 – 14	Відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу. У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.

При цьому можливі два варіанта складання екзамену:

1) в усній формі за білетами у кількості 30 варіантів. Кожний білет включає по три питання: перше та друге – передбачають перевірку засвоєних теоретичних положень зі спеціальної педагогіки з історією, висвітлення яких вимагає від здобувачів вищої освіти глибоких, міцних і усвідомлених знань; третє питання має практичну спрямованість і є перевіркою сформованості навичок здійснення корекційно-педагогічного впливу на осіб з особливими потребами; слугує показником професійних умінь доцільного використання навчально-методичного матеріалу;

2) в письмовій формі: 40 тестових завдань, кожне з яких оцінюється в 1 бал, та одне питання, що має практичну спрямованість й оцінюється у 10 балів.

Загальна оцінка за вивчений курс обчислюється наступним чином:

- підраховується кількість балів, набраних за поточний контроль за всіма заліковими кредитами;
- середній арифметичний бал за поточний контроль визначається як відношення суми набраних балів до загальної кількості кредитів;
- до середнього арифметичного балу за поточний контроль додаються бали за виконання ІНДЗ та бали за екзамен.

Максимальна кількість балів за вивчений курс становить 100.

Відповідність підсумкових рейтингових оцінок у балах оцінкам за шкалою ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка шкалою ЄКТС для всіх видів підсумкового контролю
90-100	A
78-89	B
65-77	C
50-64	D
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Узагальнені результати оцінювання:

90 – 100 балів «А» – здобувач вищої освіти виявляє особливі здібності, вміє самостійно здобувати знання, знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, використовувати набуті компетентності для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументувати відповіді, самостійно розкривати власні обдарування і нахили;

78 – 89 балів «В» – здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна;

65 – 77 балів «С» – здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок;

58 – 64 бали «D» – здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих;

50 – 57 бали «Е» – здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні (обсяг набутих компетентностей здобувача відповідає мінімальним критеріям);

35 – 49 балів «FX» – здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу (до 20 %);

1 – 34 бали «F» – здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів і потребує повторного вивчення курсу навчальної дисципліни.

Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація)

Основна

1. Дегтяренко Т.М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: [навчальний посібник] / Т.М. Дегтяренко, Л.С. Вавіна. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 302 с.

2. Дефектологічний словник: навчальний посібник / за ред. В. В. Бондаря, В. М. Синьова. К.: МП Леся, 2018. 528 с.

3. Дитина з труднощами в навчанні в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник // за ред. І. В. Мартиненко, М. К. Шеремет К.: ДІА, 2019. 148 с.

4. Кисла О.Ф. Корекційна педагогіка: навчальний посібник для студентів спец. «Дошкільна освіта» К.: Кондор, 2016. 320 с.

5. Колишкін О.В. Корекційна освіта. Вступ до спеціальності: навчальний посібник для студентів ВНЗ Суми : Університетська книга, 2016. 168 с.

6. Основи спеціальної та інклюзивної педагогіки : навчальний посібник / за ред. Ю. Д. Бойчука Х.: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2018. 338 с.

7. Пахомова Н.Г. Актуальні проблеми спеціальної освіти : навч. посіб. Полтава : АСМІ, 2018. 329 с.

8. Пахомова Н.Г. Спеціальна педагогіка з історією: навч. посібник для студ.; Полт. нац. ун-т ім. В.Г.Короленка. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2010. 280 с.

9. Спеціальна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. /О.В. Мартинчук, І.М. Маруненко, К.В. Луцько та ін. К. : Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2017. 364 с.
https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/23200/1/O_Martynchuk_I_Marunenko_K_Lutsk_o_O_Taran_T_Melnichenko_T_Yezhova_SP_KSPKIO_IL.pdf

10. Спеціальна педагогіка з історією логопедії: навчально-методичний посібник / укл. О. В. Чепка. Умань : ВПЦ «Візаві», 2015. 103 с.
https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/4165/1/спец_pedag.pdf

11. Спеціальна педагогіка з основами спеціальної дидактики: Навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів з курсу. Частина I. / І. В. Середа, В. А. Кисличенко. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2020. 164 с.

12. Шеремет М.К., Базима Н.В. Розвиток мовленнєвої активності дітей з аутистичними порушеннями старшого дошкільного віку: навч.-метод. посібник. Київ : ДІА, 2017. 192 с.

Додаткова

1. Вавіна Л.С. Розвиваємо у дитини вміння бачити: Від народження до 6 років: [поради батькам] / Л.С. Вавіна, В.М. Ремаржевська. К.: Літера ЛТД, 2008. 128 с., іл.

2. Вступ до абілітації та реабілітації дітей з обмеженнями життєдіяльності: [навчально-методичний посібник] / Л.Б. Люндквіст, В.В. Бурлака, А.Г. Шевцов [та ін.]. К.: Герб, 2007. 288 с.

3. Дитина зі світу тиші: на допомогу батькам нечуючої дитини / за ред. С. В. Кульбіді К.: Пед. думка, 2008. 183 с.

4. Закон України «Про спеціальну освіту» (проект) // Міністерство освіти і науки // www.mon.gov.ua.

5. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко. К.: «АТОПОЛ», 2010. 96 с.

6. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук. К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. 273 с.

7. Особливості розвитку, виховання та навчання дітей з порушеннями слуху дошкільного віку: [наук.-метод. посіб.] / За ред. С.В. Литовченко. – К.: Педагогічна думка, 2011. 128 с.

8. Питання догляду за особами з розумовою відсталістю в сучасній дефектології / Уклад. Л. М. Руденко К.: ДІА, 2007. 128 с.

9. Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями зору та слуху / За заг. ред. Л.С. Вавіної. К.: Наук. Світ, 2009. 168 с.

10. Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та розумового розвитку / За ред. Л.С. Вавіної. К.: «АТОПОЛ», 2010. 242 с.

11. Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями слуху та інтелекту / За заг. Ред. В.І. Бондаря, В.В. Засенка. К.: ТОВ «Поліпром», 2007. 171 с.

12. Федоренко С.В. Тифлодидактика : навчальний посібник для студентів ВНЗ. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. 144 с.

13. Федоренко О. Розвиток слухового сприймання у дітей зі зниженим слухом від народження. Дефектологія. 2011. № 3. С. 10–13.

14. Сак Т.В. Особлива дитина: Від народження до 6 років: [поради батькам] / Тамара Василівна Сак. К.: Літера ЛТД, 2008. 144 с., іл.

15. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: [підручник] / Віктор Миколайович Синьов. Частина I – Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. 238 с.

16. Федоренко С.В. Тифлодидактика : навчальний посібник для студентів ВНЗ. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. 144 с.

17. Федоренко О. Розвиток слухового сприймання у дітей зі зниженим слухом від народження. Дефектологія. 2011. № 3. С. 10–13.

Інтернет-ресурси

1. <http://www.pdkintl.org/kappan/k0206sti.htm>

2. <http://www.ussf.kiev.ua>

3. http://www.learning.gov.ab.ca/k_12/specialneeds

4. www.isp-2006.narod.ru <http://www.ikpp.npu.edu.ua/>